

In pledoyer cunter furmaziun classica e nunponderada

Werner Fuld fa flucs cun vatgas songas

DA CLAUDIA CADRUVI / ANR

■ **«Die Bildungslüge» da Werner Fuld è in pledoyer frestg ed ina buna lectura per tuts che sa fatschentan cun scolaziun. Tranteren croda l'autur mintgatant en ils agens latschs. Numnadamain: Sch'el, sco Tudestg, crititgescha dialects ed helvetissem, sa mussi ch'el chapescha pauc da quai.** *Werner Fuld* metta en dumonda tut ils roms che vegnan instruids en scola: litteratura, matematica, linguas, fisica. En connex cun la studia Pisa di el: «Noss scolars n'empredan betg memia pauc, mabain memia bler. E perquai ch'els ston trasora empender, d'avanter els adina pli tups. Els èn tschoc per il mund, ma enconuschan blers fatgs – lain nus insumma quai?» Fuld pretenda novs plans d'instrucziun e vul ina nova definiziun da furmaziun (Bildung).

Il Faust è passà

Anc adina datti scolars che ston leger «Faust I» da Goethe. Dasperas saja «Faust I» primitiv en sia construcziun e reacziun en ses messadi, di Fuld. Heinrich Faust saja in vegl scienzià frustrà che stat curt avant la renta e sto guadagnà ses paun da mintgadi cun uras privatas per scolars tgutgets. Damai che Faust s'inamurescha en Gretchen, ina matta da quattordesch onns, fa el in patg cun Mefisto. Gretchen vegn en speranza. A la fin mazza ella ses uffant e vegn executada. Signur Faust «mitscha». Ch'ins legia «Faust I» en scola haja da far bler cun pietad fallada. «Nagin vegn a resentir il basegn da leger ordaifer la scola quest drama, e nagin che ha legi el posseda suenter ina enconuschientscha duvrabla dapli.»

Meglier vases che grammatica greca

Flucs fa l'autur era cun las linguas veglias, il latin ed il grec. «I na dat nagina raschun d'emprender ellas, e tgi ch'empreda ellas sfarlatta temp prezios da sia vita», scriva Fuld. El haja sez realisà quai pir tard cura ch'el sa chatta via en cumpagnia cun amis grecs che hajan considerà el sco battaglinas damai ch'el pudeva leger «Homer» ma n'era betg en stan da decifrar ina gasetta greca.

Durant l'instrucziun da grammatica greca empredian ins memia pauc da la vita dals Grecs e sur da quai ch'ils Dieus grecs traffitgavan. I saja meglier da s'avischinar a questa cultura a maun da chats archeologics, ed a maun da l'art e da disegns sin vases.

I dovera taxas da studi

«Als maturands (abiturands) vegn chaschè en la pli curiosa savida, ch'els pon emblidar immediat suenter ils examens, ma els n'èn betg infurmads, tge università che fiss adattada il meglier per lur studi.» La giuventetgna vegnia scolada lunsch davent da tutta pratica. Quai capitia cun la stgisa ch'i dovria ina buna «furmaziun generala», savila Fuld.

El deplorescha che las universitads en Germania van a schmerscha per mancanza da daners. «Cun l'introducziun da taxas da studi (Studiengebühren) – ch'èn indispensablas per mantegnair las universitads – vegnan ins a spetgar uschè ditg fin ch'ins ha cuntanschì... il nivel da pajais da svilup.»

Fisica – ina dumonda da la cretta

Era per l'instrucziun da fisica ha Fuld pouca chapientscha. El mussa che bleras enconuschientschas fisicas sa basan pli u main sin ipotesas. «Ozendi vala mintgin

Il frontispizi dal cudesch «Die Bildungslüge».

MAD

sco ignorant che dubitescha che la teoria dal sfratg primar (Urknall) constettia», di Fuld. La teoria dal sfratg primar saja dentant gist uschè temeraria sco la pretaisa ch'ina explosiun en ina stamparia effectueschi la reussida d'in nov lexicon.

Blers fisichers perscruteschian en il senn dad autosuggestiun. Quai ch'ils fisichers crain da savair saja tuttavia betg fatgs, mabain sulet interpretaziuns che sajan be logicas uschè ditg sco ins midia nagut vi da las premissas.

Linguas ord l'optica da la Germania

Sche Fuld scriva da linguas, sentan'ins ch'el è sutta-post a la mentalità da la Germania. Cun spretsch scriva Fuld dals Sorbs e dals Fris en il vest da Bremen. Tenor Fuld fissi pli perter da betg mantegnair questas duas linguas minoritaras: «Sa chapescha èsi la libertad da tuts geniturs da trametter ils uffants sin ina scola sorba u tudestga, ma ils geniturs duessan esser cunscients ch'els engolan a lur uffants lur futur.» En il medem stil crititgescha Fuld dialects e helvetissem. En questa crititga sa mussa ina optica stinada segnada da la monolinguitad en Germania. Là reconuschan ins betg colurs dialectalas.

Constataziuns en connex cun il franzos valan era be per la Germania: «Perquai èsi fallà d'emprender empè da l'englais u dal spagnol il franzos sco lingua estra, sch'ins n'è betg intenziunà da viver en Frantscha.» Era sch'il franzos ha pers sia muntada internaziunala, datti en Svizra sa chapescha buns motivs d'emprender franzos.

Fuld sez è fitg cudeschà

Fuld stravaghescha, polemisescha e passa mintgatant cun ina u l'autra pretaisa en la buglia. Tuttina porscha ses cudesch bler nutriment nunconvenzional per il spiert. A scolasts, geniturs e politichers da furmaziun po «Die Bildungslüge» dar buns impuls.

Ils marits da Fuld èn ch'el na respecta naginas vatgas songas. E divertend è ses cudesch cunzunt perquai che l'autur sez è fitg cudeschà e posseda blera savida e furmaziun ch'el discusseglia probabel a tuts d'emprender.

Werner Fuld: «Die Bildungslüge». Chasa editura Argon. 300 paginas. Berlina 2004.